

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 990 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 7-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Цифровизация социально-трудовых отношений: вызовы и перспективы для работников	18
Абдумухтаров Анваржон Акрамжонович	
O'zbekistonda faoliyat ko'rsatayotgan soliq to'lovchi yuridik shaxslarning iqtisodiy faoliyatini rag'batlantirish masalalari.....	26
To'xtaboyev Nuriddin Isomiddin o'g'li	
Ecotourism in Protected Areas: A Literature Review.....	32
Ismoilova Maftuna Mamat qizi	
Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning hududiy xususiyatlari.....	38
Primova Shaxlo Jumayevna	
Statistik baholash va ekonometrik modellashtirish orqali biznes rivojlanish tendensiyalarini samaradorligini baholash.....	43
Xabibullayev Ibrohim, Saidova Marhabo Xabibullo qizi	
Tijorat banklarida xususiy kapital hisobi va auditini takomillashtirish	52
Qodirova Zilola Maxmud qizi	
Qo'shilgan qiymat solig'i ma'muriyatchiligining ilg'or xorij tajribasi.....	57
Erkayev Nodir Xudayberdiyevich	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni joriy etish holati va asosiy yo'nalishlari.....	71
Madraximova Zulfiya Nurmatovna, Ishankulova Komila Kurbanovna, Ortiqboeva Aziza Xolmurza qizi, Omonkulova Ro'zigul Akmaljon qizi	
Challenges and opportunities in implementing green economy indicators in uzbekistan's industrial sector under the fourth industrial revolution.....	76
Shodmonov Ruslan Golib ugli, Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich	
Rivojlangan mamlakatlarga ishchi kuchi oqimi va O'zbekiston mehnat bozoridagi o'zgarishlar.....	89
Tilabova Kumush Farhod qizi	
Mamlakatda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish	95
Yuldashboyev Azizulloh Bunyodbek o'g'li, Matkarimov Inomjon Baxtiyorovich	
"Ta'lim muassasalarida moliyaviy resurslarni samarali rejalashtirish va boshqarish"	101
Bauyetdinov M.J., Medetbayeva D.T.	
Enhancing utilization and minimization of renewable energy systems in uzbekistan	105
To'irova Hamida Umedovna	
Tijorat banklari daromadini oshirishda aholining savodxonligi va xulq atvorining roli	114
Shakhlo Davirova	
2020–2024-yillarda o'zbekistondagi iqtisodiy o'sish dinamikasi	120
Akbarov Nodir, Ibodullayev Navro'zbek	
O'zbekistonda xalqaro moliyaviy institutlarning yashil moliyalashtirish jarayonidagi roli va strategik yo'nalishlari	125
Gulmira Axmadjonova Xabibulla qizi	
Sug'urta tizimiga raqamli texnologiyalarning ta'siri	133
Uzaqova Kamola Bexzodovna, Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o'g'li	
Improving payment services practices in commercial banks: strategies for efficiency and security.....	138
Mamayusuf Abdusamatov	
Jahon moliya tizimi: asosiy tendensiyalar va rivojlanishning innovasion yo'nalishlari	143
Ataniyazov Jasurbek Xamidovich	
Повышение конкурентоспособности экологического туризма Узбекистана путём развития всесезонных горных туристических центров.....	150
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar tashqi iqtisodiy faoliyatida valyuta operatsiyalarini takomillashtirish	157
Safarov Alisher Ibrohim o'g'li	

Oliy ta'lim tizimini miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari asosida baholashning kompleks metodologiyasi.....	163
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi, Bozorova Muazzam Hamid qizi	
Ko'chmas mulkni boshqarish samaradorligini baholashning uslubiy yondashuvlari	167
Mirdjalilova Dildora Shuxratovna	
Xizmatlar sohasini rivojlantirishda kichik biznesning ahamiyati va uning innovatsion rivojlantirishdagi muhim xususiyatlari	173
Ulasova Oygul Baxtiyorovna	
Результаты долгосрочного прогнозирования и стратегического анализа эффективной организации современного управления жилищным фондом.....	178
Бердиева Дилфуза Ахатовна	
Improving long-term assets accounting and auditing	184
Gulboy Yusupov	
Davlat budjeti va xususiy sektor ishtirokida oliy ta'limni moliyalashtirishning optimal modeli.....	189
Bozorov Alisher Ro'zimurodovich	
Xufyona iqtisodiyotni qisqartirishda soliq islohotlari va raqamli texnologiyalar: O'zbekiston tajribasi va xalqaro yondashuvlar.....	193
Choriev Makhmayokub, Karimov Mamurbek, Xamrayev Olimjon, Urazov Mansur	
Bank aksiyalarining bozordagi narx dinamikasi va unga ta'sir etuvchi omillar	200
Nomozov Samandar Shuxrat o'g'li	
Sanoatda rivojlanish kafolati: moliyaviy boshqaruvni raqamli transformatsiya orqali avtomatlashtirish.....	206
To'qlijev Abdirauf Bahodir o'g'li	
Inson kapitalini rivojlantirishning jamiyat farovonligi, aholi daromadlariga ta'siri.....	214
Bozorova Saxobat Abdujapparovna	
Анализ конкурентной среды: методология, примеры и этапы процесса.....	219
Садикова Раъно Абдуллаевна	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarning nazariy asoslari va ular bilan ishlash mexanizmining zaruriyati	225
Salixova G.J	
Iqtisodiyotda energiya xavfsizligiga erishishning xorij tajribasi.....	230
Samandarov Og'abek Alisher o'g'li	
Measuring methodologies of influence of the esg factors	235
Tolipova Feruza Alisherovna	
Совершенствование налогового администрирования в условиях экологически устойчивого развития.....	240
Омонов Отажон Журакулович	
Moliyaviy vositalar asosida erkin iqtisodiy zonalarni rivojlantirish strategiyasini takomillashtirish	249
Quziev Ravshan Ramazanovich	
Методологические аспекты внедрения управленческого учета в университетах Узбекистана.....	253
Каршиева Мохинур Олим кизи	
Budjet tashkilotlarida tovar-moddiy zaxiralar hisobini takomillashtirish (tibbiyot muassasalari misolida)	257
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
Умные города как фактор экономического развития.....	261
Нозима Кахрамоновна Хакбердиева	
Перспективы зеленого фактора экономического роста в Республики Узбекистан.....	266
Исламова Насиба Улугбек кизи, Абдурашидов Отабек Улугбекович, Мамасалиева Мукаддас Ибадуллаевна	
Qurilish korxonalarida sifat menejmentini joriy qilish mexanizmlarini takomillashtirish	270
Ergashev O'tkir, Saidov Mash'al Samadovich	
Xorazm viloyatida eksportni rivojlantirish uchun potensial imkoniyatlar va ularni baholash.....	275
Fozil Xolmurotov	
Maishiy xizmatlar sohasini davlat tomonidan tartibga solishning nazariy jihatlarini.....	282
Quliyev Begimqul Melikovich	

O'zbekiston hududlarida chakana kreditlashning o'sishi.....	289
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
Empowering uzbekistan's grain enterprises: innovative strategies for sustainable growth and operational efficiency.....	292
Kurbanova Dildora Abdurakhmanovna	
Kapital investitsiyalarga doir axborotlarni xususiy kapital to'g'risidagi hisobotda aks ettirish uslubiyatini takomillashtirish	298
Boronov Bobur Farxodovich, Muxammadiev Zarrux Umarovich	
To'qimachilik korxonalarining yashil iqtisodiyotga o'tishi va yengil sanoat korxonalarini muqobil energiyadan samarali foydalanish yo'llari	303
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna, Jalolova Aziza Jalol qizi	
Research on the effects of interest rate, inflation rate and gross domestic product (GDP) on the level of foreign direct investment (FDI) inflows (evidence from Uzbekistan).....	307
Azimov Shakhzod	
Organik mahsulotlar eksportini rag'batlantirishda maqsadli bozorlarga yo'naltirilgan marketing strategiyalari.....	314
Xidirov Shohrux Bobir o'g'li	
Korxona iqtisodini barqarorligini ta'minlash masalalari.....	319
Abdullayev Maqsud Abdumaxmudovich	
Внедрение инновационных методов управления человеческих ресурсов в строительных компаниях.....	323
Джураева Гузаль Шавкатовна	
Sug'urta zararlarini baholashda sun'iy intellektni qo'llash istiqbollari	328
Shoraximova Zilola Nasirdjonovna	
O'zbekiston Respublikasi mahalliy budjet tizimini moliyalashtirish masalalari	332
Qo'ldoshev Diyor O'rol o'g'li	
Raqamli texnologiyalar asosida raqamli ekotizimlar va ularning biznes-jarayonlarga ta'sirini aniqlashga ilmiy qarashlar tahlili	336
Suvanova Dilnoza Dilmurod qizi	
Innovatsion salohiyatni oshirish asosida qurilish materiallari sanoati korxonalarining boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	342
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna	
Aholi turmush darajasini dinamik kontekstli normallashtirish va moslashuvchan vaznlar usuli orqali baholash	352
Xolto'rayev Islom Ilhomovich, Ollokulova Feruza Mansurovna	
O'zbekiston Respublikasida xufiyona iqtisodiyotini qisqartirish va mamlakat rivojlanishiga uning ta'siri.....	358
Baxtiyorov Sherali Muzaffarovich	
Qayta tiklanuvchi energiya manbalari qurilmalarini aholi tomonidan xarid qilish va kompensatsiya ajratish jarayonlarini raqamlashtirish hamda tizimlar integratsiyasi istiqbollari.....	362
Ochilov Abdujabbor Akramovich	
O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirishda chet el tajribasining afzalliklari.....	369
Raxmatullayeva Shaxnoza Xamidovna, Akbarova Iroda Samatovna	
Qurilishda loyiha boshqaruvi konsepsiyasining mazmuni	375
Pulatov Shaxron Axmedovich	
Loyiha budjeti va uning ijrosini ta'minlash masalalari.....	379
Murodova Mohigul Chori qizi, Xamidov Odil Davurovich	
Qishloq xo'jaligidagi chorvachilik tarmog'ining iqtisodiy faoliyatini o'rta muddatli statistik prognozlarini tuzish (Andijon viloyati misolida).....	390
Iskandarov Davlatbek Xursanbekovich, Urishev Baxtiyor Abdusamatovich, Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
Innovatsion faoliyatning iqtisodiy samaradorligini baholash va rivojlantirish yo'llari.....	397
Qurbonov Tolmasjon Namoz o'g'li, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li, Holmirzayeva Gulruh Akbarovna	
Fond bozorida kompaniyaning investitsion jozibadorligini baholash uslubiyoti	403
Yulduz Usmanova	
Jahon bozoriga kirishda elektron bozorlarning ahamiyati	411
Hamroyeva Umda	

Comparative statistical analysis of foreign trade indicators of the Republic of Uzbekistan	415
Abdujalilova Bibisora Bakhodir kizi	
Yaxshi korporativ boshqaruv orqali aksiyadorlik jamiyatlarining kapital qiymatini oshirish: metodologik yondashuv.....	423
Urinov Bobur Nasilloevich	
JAS – barqaror qishloq xo‘jaligini rivojlantirishning yapon modeli vositasi	423
Baynazarov Elmurod Erkinovich	
Xususiy banklarning depozit operatsiyalarini mustahkamlash yo‘llari	435
Olimov Abror Axadjon o‘g‘li	
The impact of digital financial technologies on the financial system.....	439
Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o‘g‘li, Pardayev Olim Mamayunosovich	
Korxona eksport salohiyatini oshirishning “yashil” marketing mexanizmi	443
To‘rayev Shohrux Halimovich	
O‘zbekistonda ichki turizmni rivojlantirishda turistik oqim mavsumiyligini boshqarish yo‘llari	448
Fayazov Muxiddin Sobirovich	
Sanoat korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish bo‘yicha xalqaro tendensiyalar	453
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Ayollar tadbirkorligining tarixi: O‘zbekiston va dunyo bo‘yicha rivojlanishi.....	459
Burxanova Sabo Tulanovna	
Qimmatli qog‘ozlar bozorida investorlar risklarini pasaytirishni takomillashtirish yo‘llari.....	466
Xalilov Umid Ishtemirovich	
Korxona moliyaviy ko‘rsatkichlari tahliliga fundamental yondashuv.....	470
Dilshodjon O‘rinov, Sanobar Ismoilova	
Iqtisodiy o‘zgarishlar davrida korxonalar moliyaviy barqarorligining ta‘minlanishi omil va mezonlari	475
Xolbekova Dilobarxon Rasuljon qizi	
Cash accounting as a tool of financial discipline and transparency in the public sector.....	481
Marqaboyev Sardorbek Abdusalomovich, Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
Пути совершенствования практике финансирования социального предпринимательства.....	486
И.Ж.Исаков	
O‘zbekistonda an‘anaviy resurslar va qayta ishlanadigan energiya manbalarini rivojlantirish imkoniyatlaridan unumli foydalanish	490
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich, Kaxramanova Sevdal Shamsiddin qizi	
Ijtimoiy salohiyat – hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishning boshqaruv obyekti sifatida.....	497
Erkayeva Gulbahor Panjiyevna, Zoirov G‘olibjon Toshtemir o‘g‘li	
Xorazm oziq-ovqat bozorida mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirishda marketing faoliyatlarini baholash usullari	503
Abdikarimova Zilola Baxramovna	
Переход к зелёной энергетике узбекистана как возможность достижения устойчивого экономического роста.....	508
Бай Жин Хуан (Bai Jin xuan)	
Изучение условий финансирования проектов международными банками развития	513
Жалилова Барнохон Суръатжонова	
O‘zbekiston respublikasi budjet jarayonida budjetlarning ochiqqligi va jamoatchilik ishtirokini oshirish.....	517
Shodmonqulov Temurbek Ulug‘bek o‘g‘li	
Chiqib ketayotgan aktivlarni hisobga olish va baholash masalalari	522
Kuziyeva Dinora Bahodirovna	
Asosiy kapitalga investitsiyalarning iqtisodiy o‘lishga ta‘siri.....	528
Qo‘shbaqov Aybek Shovqiyevich	
Changes in employee benefits and human resource management in accounting system of the Republic of Uzbekistan	535
Ravshanbekov Lazizbek Tolibjon o‘g‘li, Toshpulatova Munisabonu	

Iqtisodiyot tarmoqlarida suv iste'molini boshqaruvining raqamlashtirish tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish istiqbollari.....	541
Karimov Anvarjon Muqumjonovich	
Теоретические аспекты налогообложения доходов физических лиц на основе всеобщего декларирования	547
Усманова Мухлиса Сагдуллаевна	
Bank tizimini raqamlashtirish va uning bank barqarorligiga ta'siri.....	555
Sayfullayev Jamshidjon Xabibjanovich	
Kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini ta'minlashda tadbirkorlik faoliyatining o'rni	560
Saparov Ismat Chorshanbiyevich	
Innovatsion korxonalarda xarajatlar hisobining zamonaviy usullari	565
Turayev Og'abek Kaxramonovich, Ochilov Shavkat Toshmamatovich	
Дополнительные услуги в индустрии гостеприимства как эффективный инструмент продвижения бренда предприятия	570
А.И. Лесников, Д.В. Мамаева	
Преимущества и вызовы перехода на зелёную экономику	580
Умарова Гузал Гайратовна, Лапасова Камола Фарход кизи	
Yashil iqtisodiyot sharoitida hududlarda ishlab chiqarish korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish	586
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li, Djurayeva Maxliyoxon Xayrullayevna	
Yashil iqtisodiy o'sishni ta'minlashda bevosita soliqlar rolini oshirish masalalari	591
Abdullayev Dilmurod Aliyar o'g'li	
The main directions for improving innovative activities in agriculture	598
Aytmuratova Miyrigul Zhalgasovna	
Klaster tizimi orqali O'zbekistonda qishloq xo'jaligining iqtisodiy o'sishi	605
Xaydarov Sardor Komil o'g'li	
Inklyuziv ta'lim: adolatli va teng jamiyat sari	610
Muxamedjanova Dilshodxon Muzaffarovna	
Yashil iqtisodiyot: muammo va yechimlar	615
Boymatov Xoliyor Qurbonovich	
Issues of using foreign loans in the development of the transport system in the Republic of Uzbekistan	621
Alimov Ilhomjon Ikromovich	
Проблемы и резервы развития пищевой промышленности в экспортном направлении.....	628
Ўролова Севара Бехзод кизи	
Оценка степени риска инновационной деятельности	634
Алиева Эльнара Аметовна	
Yashil innovatsiyalar, ularning turlari va omillari.....	638
Maxkamova Sayyora Shokirovna	
Qishloq xo'jaligida transport tizimidan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	641
Turdiyeva Irodaxon Ismoil qizi	
Soliq ma'murchiligida nazorat funksiyasi va unda kameral soliq tekshiruvi hamda takomillashtirish yo'llari.....	648
Hujamuradov Abrorbek Ro'zimurat o'g'li	
Sanoat korxonalarida xarajatlarni mahsulot tannarxiga taqsimlash metodologiyasini takomillashtirish istiqbollari	653
Safarov Javohir Ismoilovich	
Moliyaviy hisobotlarni shakllantirishda milliy standartlarni xalqaro standartlarga uyg'unlashtirish masalalari	659
G'aniyev Zafar Usanovich	
Ta'lim kreditini moliyalashtirish jamg'armasi faoliyati.....	666
Adilov Zuxriddin Marip o'g'li	
Tibbiyot muassasalarining moliyaviy ta'minoti va resurslardan foydalanish mexanizmlariga ta'sir qiluvchi omillar	670
Elmurodov G'ayratjon Abdumurodovich	
Tourism finance for sustainability: investing in green futures	674
Tashpulatov Sadriddin Sayfulloyevich	

Ta'lim jarayonlarini boshqarishda mobil texnologiyalar	681
Esonova Mohiraxon Sodiqjon qizi, Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Sherzodbek Nabiyev Nurmuhammad o'g'li	
Banklarda risklarni nazorat qilishning amaliyoti	686
Jumanazarov Muzaffar Jumanazar o'g'li	
Налоговые реформы в Узбекистане: вызовы, достижения и перспективы	692
Садиков Искандар Гайратович, Буранова Лола Вахобовна	
Turizm xizmatlari samaradorligini baholash usullari va vositalari tahlili	704
Jiyanov Uktam Panjiyevich	
Korxona va tashkilotlarda xodimlarni boshqarish strategiyasi	712
Raxmonova Feruza Musakulovna	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarini menejerlik faoliyatiga tayyorlashning ahamiyati	716
Dusmaxamedov Abduljalil Abdusabirovich	
Davlat korxonasini xo'jalik jamiyatiga o'zgartirishning foydali jihatlari	720
Z.D. Sanjarov	
The role and main types of agricultural tourism in Uzbekistan	724
M.Xolmuratova, G.N.Tojiyeva	
Цифровые технологии как драйвер повышения эффективности банковского маркетинга	727
Кахрамонов Хуршиджон Шухрат угли, Маннабова Хулкар Фарход кизи	
Потребительская стоимость товаров в условиях экономики Узбекистана	735
Мусаева Шоира Азимовна	
Valyuta risklarini boshqarishda metching siyosatining ahamiyatini oshirish	739
Yahuyayev Ziyodilla Lutfullayevich	
Yangi o'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning roli va ahamiyati	744
Azimova Shoxista Salohiddinovna	
Improving the methodology for assessing the financial stability of banks	750
Sharipova N.H.	
Инструменты стратегического планирования и прогнозирования в управлении ООО "МТЕ ТЕХНИК": оценка и повышение финансовой стабильности	757
Нишоновна Муниса Одилжон кизи	
Актуальные вопросы налоговой политики	763
Бердыева Угулой Абдурахмоновна	
Ilm-fanni moliyalashtirish va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi	768
Ramazonov Javohir Bekzod o'g'li	
Jizzax viloyatida ekologik, rekreatsiya turizmlarini rivojlantirishning iqtisodiy samaradorligini baholash va uni prognozlashtirish	773
G'apparov Azim Qayumovich	
Qashqadaryo viloyatida ekologik va yashil texnologiyalarga kiritilayotgan investitsiyalar	781
Meylikov Fazliddin Abduhalim o'g'li, Buriyev Shaxbos Baxtiyorovich	
Biznes subyektlari auditida soddalashtirilgan moliyaviy hisobot tayyorlash usulini qo'llash xususiyatlari	786
Tajekeev Ziyatdin Kobeysinovich	
Biznes jarayonlarni modellashtirishning nazariy asoslari	791
Mullajonova (Matchanova) Shaxsanam Taxiroyva	
Raqamli xizmatlar bozori: elektron tijorat orqali xizmat ko'rsatishning yangi bosqichlari	796
Maxammadaliyeva Muslimaxon Sherali Qizi	
"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati va uni barqarorlashtirishning ahamiyati	800
Musurmankulova Gulchehra Isabekovna	
Ekologik turizm nuqtai nazaridan turizm marketingining usullari va asosiy vositalarining xususiyatlari	806
Yokubjonova Xulkarbonu Yokubovna	
O'zbekiston iqtisodiyotida turizmning o'rni va rivojlanish istiqbollari	815
Qosimova Fazilat, Kalandarov Ravshan	
Korporativ strategiyani ishlab chiqish bosqichlarining tahlili	819
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Abduvasiyeva Marjona Anvarovna	

Mamlakatimiz turizmini rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha o'tkazilayotgan islohotlarning o'rni.....	823
Ayubov Ilyos Ilxomovich, Nuridinov Bexruz Akbar o'g'li	
Hududlarda tadbirkorlarning islomiy investitsiyalardan foydalanish niyatlariga undovchi omillarning empirik tadqiqoti.....	829
Irgasheva Gulbahor	
Davlat vositalari yordamida innovatsion faoliyatni moliyaviy rag'batlantirish yo'nalishlari	836
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Важность качества управления на предприятиях общественного питания.....	842
Абдуллаева Зульфия Иззатовна, Махмудов Суннатжон Абдужаббор Угли	
O'zbekistonda "yashil" moliyalashtirishni rivojlantirish yo'nalishlari	848
Shaislamova Nargiza Qabilovna	
Mahalliy budjetning qo'shimcha daromadlarini shakillantirish yo'nalishlari.....	856
Yuldashev Javohirbek Ikromjon o'g'li	
Davlat moliyaviy nazoratida axborot texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish masalalari	860
Ro'zimatova Nigora Abdullaevna	
Принципы «справедливой стоимости» в мсфо: достоинства и проблемы применения в банках узбекистана	869
Айтмуродова Рушана Бахтиеровна	
Yashil iqtisodiyot loyihalarini moliyalashtirishning nazariy jihatlari	876
Allaberganova Asalxon Kadirovna	
Davlat moliyaviy nazoratini tashkil etish hamda amalga oshirish tartibini takomillashtirish	880
Xasanov Ruslan Raxmatovich	
Yirik soliq to'lovchilar va ularning investitsiyaviy faolligini investitsiyaviy chegirmalar orqali rag'batlantirish	883
Tohirov Shuhrat Niyoz o'g'li	
MHXS bo'yicha moliyaviy hisobot tayyorlashda foydalaniladigan tuzatuvchi buxgalteriya yozuvlar.....	888
Sheraliyev Xayrulla Karimovich	
Qurilish korxonalarida investitsiyalarni boshqarishning xorijiy tajribalari va ularni mamlakatimizda foydalanish yo'llari	894
Karimov Inomjon Ortikbaevich	
Davlat xaridini tashkil etishning ijtimoiy-iqtisodiy amaliyati va uni iqtisodiyotga ta'siri.....	900
Burxanov G'ofur Baxodirovich	
Влияние технологических инноваций на международные финансовые рынки, а также на финансовый рынок нашего государства.....	904
Бабаназарова Гульзар Зиуатдиновна	
Strategic development of global companies in modern conditions.....	909
Nasimov Bakhtiyor Vasiyevich	
Hududlarda sog'liqni saqlash tizimi asosiy ko'rsatkichlarini noaniq modellashtirish yordamida kompleks baholash.....	914
Ismoilova Dilfuza Ibodullayevna	
Tijorat banklari faoliyatini transformatsiyalashuv jarayonlarini takomillashtirish.....	923
Kulboyeva Nargiz Majitovna	
Сущность и причины возникновения проблемных кредитов	929
Улмасой Ахмедова Хусан кизи	
The use of digitalization and technologies in updating credit policy.....	934
Otabek Ma'mirjon ogli Azimov	
Финансовое моделирование сценариев развития предприятия с использованием методов многокритериального принятия решений (МКПР).....	938
Axmedov Akbarali Sultonmurodovich, Yuldosheva Gulnoza Abdinabievna	
Yuqori samarali energiya tejash texnologiyalari va katalizga asoslangan konversiya jarayonlari.....	945
Yusupov Ulug'bek Mamayusupovich	
Kambag'allikni kamaytirish maqsadida aholining ijtimoiy himoyalash mexanizmini takomillashtirish	951
Kasimova Gulyar Axmatovna	

Tijorat banklarida foiz riski muammosi	957
Turdiyev Abdulhakim Kulbazarovich	
Milliy mahsulotlarni tashqi bozorlarga olib chiqishdagi to'siqlarni bartaraf qilish choralari.....	964
Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni moliyalashtirish usullari.....	970
Kaxorova Zamira Safaraliyevna	
O'zbekistonda mehmonxonalarda ovqatlantirish xizmatlarini takomillashtirish konsepsiyasi: strategik yondashuv.....	974
Yaxshiyev Xusniddin Tolibovich	
O'zbekiston sanoatida "yashil texnologiyalar" dan foydalanish va barqaror rivojlanish.....	979
Ubaydullaeva Gulchehra Erkabaevna	
Sanoat korxonalarida resurslarini rejalashtirish (ERP) tizimlarini joriy etishning orqali iqtisodiy samaradorlikni ta'minlash yo'llari.....	985
Azizov Abdulla Abdisalamovich	

SANOAT KORXONALARIDA RESURSLARINI REJALASHTIRISH (ERP) TIZIMLARINI JORIY ETISHNING ORQALI IQTISODIY SAMARADORLIKNI TA'MINLASH YO'LLARI

Azizov Abdulla Abdisalamovich

ТДИУ, mutaql tadqiqotchi
a.azizov@uzpharmagency.uz

Annotatsiya: Ushbu maqolada sanoat korxonalarida ERP (Enterprise Resource Planning) tizimlarini joriy etish orqali resurslarni samarali boshqarish va iqtisodiy samaradorlikni oshirish yo'llari tahlil qilinadi. ERP tizimlari orqali ishlab chiqarish, moliya, inson resurslari, loyiha boshqaruvi va mijozlar bilan aloqalar singari funksional jarayonlar yagona axborot muhiti asosida boshqarilishi mumkinligi isbotlab berilgan. Tadqiqotda ERP tizimining funksional modullari, ularning sanoat korxonalarida qo'llanish sohalari va amaliy samaradorlik ko'rsatkichlari chuqur tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: ERP tizimi, sanoat korxonasi, ishlab chiqarish, axborot texnologiyalari, iqtisodiy samaradorlik, loyiha boshqaruvi.

Abstract: This article explores the methods for ensuring economic efficiency through the implementation of Enterprise Resource Planning (ERP) systems in industrial enterprises. It demonstrates how ERP enables integrated management of production, finance, human resources, project management, and customer relations within a unified information environment. The study provides a detailed analysis of ERP modules and their applicability across various industrial sectors.

Key words: ERP system, industrial enterprise, production, information technology, economic efficiency, project management.

Аннотация: В статье рассматриваются пути повышения экономической эффективности за счёт внедрения систем планирования ресурсов предприятия (ERP) на промышленных предприятиях. Установлено, что ERP-системы обеспечивают интегрированное управление производством, финансами, человеческими ресурсами, управлением проектами и отношениями с клиентами в рамках единой информационной среды. Проведён анализ функциональных модулей ERP и их применения в различных отраслях промышленности.

Ключевые слова: ERP-система, промышленное предприятие, производство, информационные технологии, экономическая эффективность, управление проектами.

KIRISH

Raqamli transformatsiya jarayoni bugungi sanoat korxonalari oldida turli murakkabliklarni keltirib chiqarmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi sanoat tarmoqlarida ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, boshqaruvning shaffofligi, ma'lumotlar oqimini real vaqt rejimida kuzatish, xatolarning oldini olish va xarajatlarni kamaytirish dolzarb vazifalardandir. ERP tizimlari aynan mana shu muammolarning tizimli yechimini taklif etadi.

ERP tizimlari korxonaning barcha funksional bloklarini yagona platformaga birlashtirib, ishlab chiqarishdan tortib, moliya, logistika, inson resurslari va hatto marketinggacha bo'lgan jarayonlarni raqamli

muhitda integratsiyalashgan holda boshqarishni ta'minlaydi. O'zbekiston korxonalari uchun bu tizim nafaqat samaradorlikni oshirish, balki xalqaro bozorga integratsiyalashishda ham muhim raqobat ustunligini beradi. Shu boisdan, ERP tizimlarini joriy etish va ularning turli modullari asosida boshqaruvni kuchaytirish bugungi kunning ustuvor yo'nalishidir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Korxonada samarali axborot oqimi biznesni boshqarish nuqtayi nazaridan juda muhimdir. Kompaniyalarda investitsiyaviy, moliyaviy, ishlab chiqarish, xarid jarayonlari, fondlar va boshqalar bo'yicha to'liq, ishonchli va tezkor ma'lumotsiz ishlashi mumkin emas. Shuning uchun boshqaruvda dasturiy axborot tizimlarini qo'llash lozim. Bunday tizimning namunasi Korxona Resurslarini Rejalashtirish (ERP) tizimi ekanligi borasida Agnieszka Ociepa-Kubicka [1] tadqiqotlarida kuzatish mumkin.

ERP tizimi integratsiyalashgan ma'lumotlarni boshqarish tizimining bir qismidir. ERP tizimlari korporativ boshqaruvda resurslarni rejalashtirish tizimlarining ma'lumotlarini yig'ish va qayta ishlash orqali korxonalarni boshqarishni qo'llab-quvvatlovchi ma'lumotlar bazasi tizimi sifatida ham ma'lumdir. Shuningdek, ular "kompaniyaning ichki va tashqi biznes jarayonlarini optimallashtirishga yo'naltirilgan integrallashtirilgan funksional modullar to'plami" sifatida L. Zhang va boshqalar [2] tadqiqotlarida qayd etilgan.

Bugungi kunda axborot oqimining interaktivligi tobora muhim ahamiyat kasb etayotganligi sababli, barcha tizimlarda, ayniqsa investitsion loyihalarni boshqarishda ham faol qo'llanilayotganligi borasidagi qarashlar S. Hamilton [3] tomonidan tadqiq etilgan. ERP menejmenti buxgalteriya va moliyalashtirish, inson resurslarini boshqarishdan, hujjat aylanishidan, hisobotga qadar va boshqa biznesning barcha asosiy sohalarini qamrab olgan. ERP tizimlari umumiy ma'lumot almashish va ma'lumotlarga real vaqtda kirishga qodir bo'lgan biznes dasturiy ta'minot paketlar majmuasi sifatida Wen-Hsien Tsai [4] tadqiqotida keltirilgan.

METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqotda ERP tizimining turli sohalarida qo'llanilishi tahlil qilinib, ularning o'zaro afzalliklari va kamchiliklari taqqoslama tahlillar asosida aniqlangan. ERP tizimlarining sanoat korxonalarida ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirishdagi roli asosida tadqiqot gipotezalari kelgusi tadqiqotlar uchun asos sifatida ishlab chiqiladi. Adabiyotlar tahlili orqali sanoat korxonalarida ERP tizimini joriy etishdan kutilayotgan iqtisodiy va tashkiliy mexanizmlarni takomillashtirish bo'yicha takliflar beriladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

ERP tizimi – bu korxonaning ish jarayonlarida rejalashtirishni, hisob-kitoblarni va tahlilni avtomatlashtirish uchun integratsiyalashgan axborot muhitini (IAM) tashkil etish imkonini beruvchi dasturlar majmuasi sanaladi. Korxonada asosiy IAM ERP tizimining o'zi sanaladi [5].

Andirianov [6] ERP tizimining asosiy vazifalari quyidagilar deb hisoblaydi:

- ishlab chiqarilayotgan mahsulot tarkibini belgilab berishga qaratilgan texnologik jarayonlarni boshqarish;
- ishlab chiqarish va sotish jarayonlarini rejalashtirish;
- mahsulot ishlab chiqarish jarayonini rejalashtirishda xom-ashyolarga ehtiyojni rejalashtirish, yetkazib berish hajmini belgilash;
- mavjud zaxiralarni va sotib olishlar hajmini belgilash, rejalashtirish, boshqarish;
- ishlab chiqarish quvvatlarini rejalashtirish;
- moliyaviy boshqaruvni tashkil etish, tuzilgan moliyaviy-iqtisodiy dasturlarning bajarib borilishini nazorat qilish;
- amalga oshirilayotgan loyihalarni ularning amalga oshirilishi jarayonida kuzatib borish.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, rivojlanishning asosiy "kaliti" – ichki biznes jarayonlarning axborot-texnologik ta'minoti va yagona axborot muhitini yaratish bo'lib qolmoqda. Bu masalalar sohaning o'ziga xosligi aks etgan zamonaviy ERP tizimlarini tatbiq etish orqali hal etiladi.

ERP konsepsiyasining paydo bo'lishi korporativ boshqaruv amaliyotida internet texnologiyalarining keng qo'llanilishi bilan bog'liq bo'ldi. Bu yerda gap birinchi navbatda yetkazmalar zanjirini boshqarish (Supply Chain Management – SCM) va mijozlar bilan o'zaro munosabatlarni boshqarish (Customer Relationships Management – CRM) kabi yondashuvlar ekanligini Sh. O'. Djanadilov [7] o'z tadqiqotlarida asoslagan.

Tadbirkorlik faoliyatining turli sohalarida o'rnatilgan aloqalar xilma-xilligi tufayli ERP tizimi modullarining ideal tasnifini namoyish qilish qiyin. Biroq, ERP tizimini qo'llashning bir qancha asosiy yo'nalishlari mavjud bo'lib, ular 1-jadvalda keltirilgan.

1-jadval. ERP tizimidan foydalanishning sohaviy yo'nalishlari, Y. Moon (2007).

Modullardan foydalanish sohalari	Foydalanish yo'lanishlari	Modullar nomi
Moliyaviy sohada	Kompaniyaning buxgalterlik hisobini o'z ichiga olishi mumkin bo'lgan ERP standartining o'ziga xos va ajralmas maydoni: buxgalteriya hisoboti, hisobot, yetkazib beruvchi va mijoz hisob varaqlari, asosiy vositalarni boshqarish, nazorat qilish.	Buxgalteriya hisobi va soliq tizimini boshqarish
Logistika sohasida	Umumiy ta'minot va sotuvni rejalashtirishdan va keng belgilangan omborlarni boshqarishdan iborat. Yaxshiroq ishlab chiqilgan tizimlar partiyalarning o'lchamlarini optimal-lashtirish va kosmik boshqaruv kabi xususiyatlarni taqdim etishi mumkin.	Sotuv omborlarini rejalashtirish
Kadrlar va ularni tayyorlash sohasida	Vaqt tizimini boshqarish, malaka oshirishni boshqaruvi, martabani rejalashtirish, muayyan lavozimga mos keladigan xodimlarni tanlash masalalari.	Xodimlar ish haqi va taqsimotini boshqarish
Ishlab chiqarish sohasida	Ishlab chiqarishni boshqarishning keng doirasini qamrab oladi: rejalashtirish va ishlab chiqarish quvvatlarini ishlatish, resurslar talablarini rejalashtirish, resurslardan foyda-lanish inventarizatsiyasi, mahsulotni baholash.	Ishlab chiqarish va ta'minot zanjirini boshqarish
Loyiha boshqaruvi sohasida	Xizmat ko'rsatish sohasidagi korxonalar uchun munosib boshqaruv tizimini yaratish imkonini beradi. Loyiha jamoasini boshqarish, muammolarni boshqarishni, rejalashtirishni avtomatlashtirilgan tizim asosida boshqarish imkonini beradi.	Loyihalarni boshqarish va ish rejalar bilan ishlash
Mijozlar bilan aloqalarni boshqarish sohasida	Bu - boshqalar qatorida savdo jamoasi boshqaruvi, mijozlarga xizmat ko'rsatish, sotish samaradorligi prognozlar, evolyutsiya boshqaruvini tartibga solish, marketing kampaniyasi boshqaruvi va boshqalarni o'z ichiga oladi.	Bashoratlash

ERP tizimi modullarining turli sohalarga yo'naltirilganligidan kelib chiqib, sanoat korxonalarida ishlab chiqarish jarayonlarini boshqarish jarayonlarida tizimdan foydalanish imkoniyatlari mavjudligi bo'yicha gipotezani qo'yish mumkinligi asoslanadi.

ERP tizimlarining rivojlanishi veb-texnologiyalar taraqqiyoti bilan chambarchas bog'liq bo'lib, 1980–1990-yillarda sanoatni kompyuterlashtirish, yangi dasturiy mahsulotlarni joriy etish, ta'minot zanjiri va resurs salohiyatini baholash kabi yirik biznesni boshqarish samaradorligini oshirishga qaratilgan harakatlar natijasida yuzaga kelgan.

Keyingi davrlarda ERP tizimlari barcha tarmoq va sohalarni qamrab olib, nafaqat korxonalarning resurs tizimlarini boshqarish, balki korporativ tizimlarni rejalashtirish, ishlab chiqarish, sotish, marketing, logistika, buxgalteriya, moliya, inson resurslarini boshqarish, loyihalarni boshqarish, inventarizatsiyani boshqarish, xizmat ko'rsatish va transport kabi funksional sohalarni qo'llab-quvvatlovchi modullarni ham o'z ichiga olgan.

Turli tarmoq va sohalarda loyihalarni boshqarish usullarini o'rganish orqali ERP tizimidan foydalanish va uning hayotiylik davri bo'yicha A. Ara, Abdullah S. Al-Mudimigh [8] tomonidan tadqiqotlar olib borilgan bo'lib, ERP tizimining boshqaruv, jarayonlar va logistika tizimlarini boshqarishdagi muhim xususiyatlari ochib berilgan.

Ishlab chiqarishning texnologik holatlari bo'yicha korxonalar inqirozining 16 ta omilining birinchi 6 tasi aynan ishlab chiqarishda loyihalarni boshqarish sohasidagi muvaffaqiyatsizlik sababli yuzaga kelishi, yana 3 ta kamchilik esa boshqaruvning zaif jihatlariga bog'liqligi aniqlangan. Eng yaxshi 10 ta ERP boshqaruvidagi muhim omillar sifatida loyiha hajmi, kadrlar, xatarlarni boshqarish, asossiz muddatlar, moliyalashtirish, tashkiliy siyosat, qamrov doirasi, kutilmagan xatarlar va o'zgartirishga qarshilik kabi omillar C. Trepper [9] tomonidan asoslab berilgan.

ERP tizimini joriy etish bo'yicha belgilanadigan chora-tadbirlar va loyihalashtirish jarayonlari bilan bog'liq muammolarga qaratilgan tadqiqotlar Goeun Seo [10] tomonidan amalga oshirilgan bo'lib, tizimni yirik birlashmalar va universitetlarga joriy etish jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolar o'rganilgan. Shuningdek, ERP tizimini joriy etish bilan bog'liq jarayonlar tasnifi Torsten Munkelt va Sven Völker [11] tadqiqotlarining ham asosiy yo'nalishi hisoblanadi. Tadqiqotda ERP tizimlarini tanlash, joriy etish va barqaror boshqarish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan bo'lib, uni amalga oshirish jarayoni uch asosiy bosqichga ajratilgan: tanlash, joriy etish va operatsiyalar.

Tadqiqotchilar fikricha, ERP tizimlarini joriy etish quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi: loyiha boshqaruvi, biznes jarayonlarini qayta tashkil etish, tizimni tanlash mezonlari, asosiy foydalanuvchilarni aniqlash, ma'lumotlarni ko'chirish, foydalanuvchilarni o'qitish, hisobotlarni sozlash. ERP tizimida ishlash esa ERP funksiyalaridan foydalanish va ma'lumotlarni boshqarish kabi bosqichlarga ajratiladi.

Tizimlarni tanlash, joriy etish va barqaror boshqarish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan bo'lib, ularni amalga oshirish jarayoni uch asosiy bosqichga ajratilgan: tanlash, joriy etish va operatsiyalar. Tadqiqotchilar fikricha, tizimlarni joriy etish loyihani boshqarish, biznes jarayonlarini qayta tashkil etish, tizimni tanlash mezonlari, asosiy foydalanuvchilarni tanlash, ma'lumotlarni ko'chirish hamda foydalanuvchilarni o'qitish, hisobot berish va sozlash jarayonlarini o'z ichiga oladi. ERP tizimida ishlash esa ERP funksiyalaridan foydalanish va ma'lumotlarni boshqarish bosqichlariga ajratiladi.

ERP tizimlarining ishlash samaradorligini baholash bo'yicha tadqiqotlar Chun-Chin Wei [12] tomonidan olib borilgan bo'lib, 7 ta omil bo'yicha jami 40 dan ortiq indikatorlar asosida tizim samaradorligiga ta'sir etuvchi omillarning ahamiyatlilik darajalari o'lchangan.

ERP tizimining rivojlanish evolyutsiyasiga ko'ra, korxonaning korporativ funksiyalarini integratsiyalash uchun mo'ljallangan ERP tizimi internetga asoslangan CRM, SCM va boshqa Internet-biznes modellari mos tarzda kengaytirilib, veb-interfeysli dasturiy yechimlarni joriy etdi. Mohammad A. [13] ta'kidlaganidek, SAP'ning internetga ulangan integratsiyalashgan ERP tizimi – mySAP.COM (SAP, 2001) – ERP, CRM va internet portallari yordamida bir-biriga bog'langan mahsulotlar majmuasidan iborat.

ERP tizimidan loyihalarni boshqarish jarayonlarida foydalanish muammolariga bag'ishlangan ilmiy tadqiqotlar ham keng ko'lamda olib borilgan bo'lib, asosiy yo'nalishlar qatorida loyiha boshqaruviga ERP tizimini joriy etish, uning metodologiyasi, amaliyoti va samaradorlik masalalari alohida o'rin egallaydi.

Globalashuv jarayoni raqobat va sifatni oshirishga olib kelmoqda. Shu sababli to'qimachilik sanoatida raqobatbardoshlikni ta'minlash uchun axborot texnologiyalari bilan integratsiyalanuvchi tizimlar tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. ERP – bu ma'lumotlarning yagona nuqtaga kirishiga imkon beruvchi integratsiyalashgan tizim bo'lib, to'g'ridan-to'g'ri yoki bilvosita ushbu ma'lumotlarga bog'liq bo'lgan barcha funksiyalar uchun yagona, umumiy ma'lumotlar bazasini yaratishni ta'minlaydi.

Yirik korxonalarning asosiy muammolaridan biri – boshqaruv, marketing va moliya sohalarida katta hajmdagi ma'lumotlarni boshqarishda yuzaga keladigan qator kamchiliklardir. Shunga qaramay, ERP tizimini joriy etish orqali moliyaviy ma'lumotlarning ko'payishi, buxgalteriya jarayonlarining raqamlashtirilishi va hisob-kitoblarning elektron shaklga o'tkazilishi rag'batlantiriladi hamda boshqaruv samaradorligini oshirish imkonini beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

ERP tizimi investitsion loyihalarni boshqarish jarayonlariga ijobiy ta'sir ko'rsatib, loyihalarni amalga oshirish va ularning interaktivligini, hujjatlar almashinuvi va shaffofligini ta'minlashda, investitsion loyihalar bo'yicha korporativ boshqaruvni rivojlantirishda yuqori ahamiyatga egadir.

Shunga ko'ra, yengil sanoatda ERP tizimini soha yo'nalishidan kelib chiqib, bosqichma-bosqich joriy etib borish investitsion loyihalarni amalga oshirish jarayonida optimal boshqaruv imkoniyatini beradi va korxonalar raqobatbardoshligini oshirishning muhim shartidir.

O'zbekiston Respublikasi sanoat korxonalarida ERP tizimini joriy etish bilan bog'liq asosiy muammolarni tahlil qilish, ishlab chiqarish jarayonlarini boshqarish samaradorligini baholash, mavjud holatni sanoatga yo'naltirilgan moliyaviy resurs imkoniyatlari asosida aniqlash zarurdir.

O'zbekiston Respublikasi sanoat korxonalarining ishlab chiqarish faoliyati va samaradorligi, investitsion loyihalarning amalga oshirish bosqichlaridagi muammolar, ularni bajarish muddatlari va tartib-qoidalarga muvofiqligi ERP tizimlaridan foydalanishning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Investitsion loyihalarni boshqarish esa turli menejment usullari asosida, har bir bosqichning o'ziga xos baholash prinsiplari qo'llanilgan holda amalga oshiriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Agnieszka Ociepa-Kubicka. (2017). Advantages of using enterprise resource planning systems (ERP) in the management process. World Scientific News, 89, 237–243.
2. Zhang Z., Banerjee P. (2003). Critical Success Factors of Enterprise Resource Planning Systems Implementation Success in China. Proceedings of the 36th Hawaii International Conference on System Sciences (HICSS '03).
3. Hamilton S. (2002). Maximizing Your ERP System: A Practical Guide for Managers. NY.: McGraw-Hill – 350 p.
4. Wen-Hsien Tsai, Shu-Ping Chen va boshq. (2010). A Study of the Impact of Business Process on the ERP System Effectiveness. International Journal of Business and Management, Vol. 5, No. 9; September, p. 28.
5. Nesbit J. (2013). International economic relations. M.: Dorchester – 419 p.
6. Андрианов А.Ю., Валдайцев С.В., Воробьев П.В. ва бошқ. (2008). Инвестиции: учебник. 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, с. 58.

7. Джанадилов Ш.Ў. (2014). Суғурта ахборот тизимларини лойиҳалаштиришнинг ERP II модели. “Иқтисодиёт ва инновацион технологиялар” илмий электрон журналы, № 6, ноябрь–декабрь. http://www.iqtisodiyot.uz/sites/default/files/maqolalar/36_Sh_Djanadilov.pdf
8. Anees Ara, Abdullah S. Al-Mudimigh. (2011). The Role and Impact of Project Management in ERP Project Implementation Life Cycle. Global Journal of Computer Science and Technology, Volume XI, Issue V, Version I.
9. Trepper C. (1999). ERP Project Management Is Key to a Successful Implementation. <http://itmanagement.earthweb.com/entdev/article.php/614681>
10. Goeun Seo. (2013). Challenges in Implementing Enterprise Resource Planning (ERP) System in Large Organizations: Similarities and Differences Between Corporate and University Environment. Master of Science in Management Studies at the Massachusetts Institute of Technology, p. 57.
11. Torsten Munkelt, Sven Völker. (2013). ERP systems: aspects of selection, implementation and sustainable operations. International Journal of Information Systems and Project Management, Vol. 1, No. 2, 25–39. DOI: 10.12821/ijispm010202. <https://www.sciencesphere.org/ijispm/archive/ijispm-010202.pdf>
12. Chun-Chin Wei. (2008). Evaluating the performance of an ERP system based on the knowledge of ERP implementation objectives. Springer-Verlag London Limited. Int J Adv Manuf Technol, 39:168–181. DOI: 10.1007/s00170-007-1189-3
13. Mohammad A. Rashid, Liaquat Hossain, Jon David Patrick. (2002). The Evolution of ERP Systems: A Historical Perspective. Idea Group Publishing. <https://faculty.biu.ac.il/~shnaidh/zoooloo/nihul/evolution.pdf>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>